

Vier miljard monden te voeden

Nederland verkocht vorig jaar voor 48 miljard euro aan landbouwproducten aan het buitenland. Het overgrote deel daarvan ging naar andere Europese landen. Maar het belang van Afrika en Azië groeit. De export naar Azië verdubbelde sinds 2000 ruimschoots, tot acht miljard euro. En er is volop ruimte voor meer export, zeggen de landbouwattachés van vier Nederlandse ambassades in die contreien. Van ecologische kennis voor een landaanwinningproject in Korea en hoogkwalitatieve groenten voor de stedelijke bevolking in China tot varkensvlees voor Japan. De Aziatische landbouw heeft immers vier miljard mensen te voeden. Mensen die over tien jaar waarschijnlijk weer meer te besteden hebben dan nu.

Ernst van den Ende is in de concernraad van Wageningen UR verantwoordelijk voor het vergroten van het aantal internationale opdrachten. 'Wij kijken daarbij natuurlijk nadrukkelijk naar Azië, net als het Nederlandse bedrijfsleven.' Wageningen is nu vooral actief in China, Zuid-Korea en India. 'Op termijn zie ik ook veel kansen in Vietnam.'

Waar de samenwerking tot een paar jaar geleden vooral bestond uit overeenkomsten tussen universiteiten, gaat Wageningen UR in de toekomst veel vaker samen met Nederlandse bedrijven naar Azië, verwacht Van den Ende. 'Je ziet dat nu al, kijk bijvoorbeeld naar het project van Willy van den Broek in China (pagina 8, red.). Ik verwacht dat dit door de komst van de topsectoren steeds vaker gaat gebeuren. We slagen er alleen nog niet in om in beeld te komen bij internationale bedrijven zonder Nederlandse wortels. Ook die moeten we er nog van zien te overtuigen dat wij hen iets te bieden hebben.'

Marinus Overheul, Beijing, China

'Het belangrijkste probleem waar China mee worstelt op het gebied van landbouw en voedsel is voedselveiligheid. Wat wij in een halve eeuw voor elkaar hebben gekregen doen ze hier in tien jaar, en ze stuiten dus op dezelfde problemen als wij hebben gehad. Sinds de melamine-affaire in 2008 staat voedselveiligheid heel hoog op de agenda. Er zijn regelmatig voedselschandalen, deels door onkunde, deels door criminelen. De onkunde heeft te maken met een tekort aan goed opgeleide mensen die productiestandaarden kunnen handhaven en technologie die een goede voedselzekerheid waarborgt. Daarnaast zijn er ook criminelen die doelbewust onveilig voedsel maken. Pas was er bijvoorbeeld een schandaal waarbij industriële gelatine was gebruikt in vleeswaren en zuivel, en half juni is er kwik gevonden in voedingsmiddelen. Het vermoeden is dat criminelen dat ingespoten hebben om de fabrikant af te persen. China is daarom ook op zoek naar goede opsporingstechnieken. De grote uitdaging van China is de omschakeling van een economie die vooral op export

China

NL import agrofood uit China: € 498 miljoen
Belangrijkste importproducten: groente en fruit (€ 237 miljoen), vis (€ 112 miljoen)

NL export agrofood naar China: € 450 miljoen
Belangrijkste exportproducten: bereide voedingsmiddelen, vooral babymelk (€ 270 miljoen), zuivel (€ 56 miljoen), vis (€ 58 miljoen)

gericht is, naar een economie waarin de Chinese consument centraal staat. Die omslag gaat nog vijftien jaar duren. Ik verwacht dat er in die tijd sprake zal zijn van een stevige economische groei. Na die fase komt ook China in een situatie waarbij ze innovaties niet langer kunnen kopiëren uit Japan, Zuid-Korea, Amerika of Europa, maar waarin ze zelf innovatief moeten worden. Ik schat in dat de veranderingen

in China kansen gaan bieden voor Nederlandse bedrijven. Nu is het zo dat Chinese bedrijven de kwaliteit niet kunnen leveren die gevraagd wordt, in de toekomst wordt China waarschijnlijk afhankelijk van import om een deel van de bevolking te voeden. Voor Nederland biedt dat vooral in het hogere marktsegment kansen voor groente- en fruittekenaars en de veehouderij. De mogelijkheden voor Nederland worden ook groter door de verschuiving in het dieet. De enorme urbanisatie van de afgelopen jaren heeft ervoor gezorgd dat Chinezen een steeds gevarieerder dieet hebben gekregen, waarin ook steeds meer Westerse producten zoals aardappelen of kalfsvlees zijn opgenomen. Als ambassade werken we daarom ook voortdurend aan het vergroten van de markttoegang van Nederlandse producten. We praten nu bijvoorbeeld over peren, paprika's en uien.

Nieuw voor ons is dat we nadrukkelijk zijn gaan kijken naar de vertaling van steden en regio's van het nationale vijfjarenplan, om te zien of daar kansen liggen. De stad Beijing bijvoorbeeld heeft een eigen landbouwministerie met een budget van 2,8 miljard euro. Wij hebben pas afspraken gemaakt met Beijing en Wageningen UR over trainingen over productieverhoging in de tuinbouw en veehouderij.'

Het zakencentrum van Beijing. De Chinese hoofdstad heeft een eigen landbouwministerie met een budget van 2,8 miljard euro.

Zuid-Korea

NL import agrofood uit Zuid-Korea: € 10 miljoen
Belangrijkste importproducten: groente en fruit (€ 4 miljoen)

NL export agrofood naar Zuid-Korea: € 215 miljoen. Belangrijkste exportproducten: zuivel (€ 80 miljoen), vlees (€ 57 miljoen)

Gert Stiekema, Seoul, Zuid-Korea

'De landbouw is hier duidelijk minder ver ontwikkeld dan andere economische sectoren. In de informatie- en communicatietechnologie, de scheepvaart en de auto-industrie loopt Zuid-Korea voorop in de wereld. De landbouw is daar duidelijk bij achtergebleven, en daar wil de overheid wat aan doen. De belangrijkste drijfveer daarvoor zijn de handelsverdragen die Zuid-Korea heeft getekend met de Verenigde Staten, Europa en Chili. Die zorgen ervoor dat leveranciers uit die gebieden makkelijker toegang gaan krijgen tot de Koreaanse markt.

Als de landbouw in dit land niet concurreren-der wordt hebben de één miljoen mensen die nu in de landbouw werken een probleem. De overheid stimuleert daarom een omslag naar grootschalige hoogproductieve landbouw, bijvoorbeeld door glastuinbouw te bevorderen. Zuid-Korea is een netto importeur van landbouwproducten. Uit Nederland zijn dat vooral uitgangsmaterialen zoals bollen en zaden, melkpoeder en varkensvlees. Nederlands vlees heeft hier een goede naam en wordt diepgevroren per schip aangevoerd. De kansen voor Nederlandse exporteurs zullen groter worden als de handelsverdragen volledig van kracht worden en ook markttoegang voor producten als pluimveevlees, rundersperma en kalfsvlees is verkregen. Voor landbouwproducten vervallen vrijwel alle importheffingen de komende jaren.

Voor Nederlandse kennisinstellingen biedt de modernisering van de Zuid-Koreaanse landbouw kansen voor samenwerking. Wageningen UR werkt al samen met de Rural Development Administration en met Korea Rural Economic Institute. Maar er zijn meer kansen. Het Saemanguem landaanwinningsproject bijvoorbeeld. Daar wordt de komende jaren gewerkt aan de ontwikkeling van industrie, hightech landbouw, toerisme en natuur op nieuw ingepolderde grond. De polders zijn ongeveer net zo groot als de zuidelijke Flevopolder. De dam die het gebied omsluit heeft de Afsluitdijk onttroond als de langste dam ter wereld. De dam is gesloten in 2010, en de komende jaren moet er veel gebeuren aan de inrichting van de polders. Een aantal Nederlandse kennisinstellingen en bedrijven, waaronder Wageningen UR,

heeft zich inmiddels verenigd in een Platform Saemangeum. Er is voor de polders veel kennis nodig van landinrichting, landschap, hydrologie, landbouw en ecologie.'

Japan

NL import agrofood uit Japan: € 28 miljoen
Belangrijkste importproducten: vis (€ 13 miljoen)

NL export agrofood naar Japan: € 334 miljoen
Belangrijkste exportproducten: zuivel (€ 83 miljoen), bereide levensmiddelen (€ 47 miljoen), cacao (€ 44 miljoen)

Carla Boonstra, Tokio, Japan

'Japan start waarschijnlijk binnen een paar maanden onderhandelingen over een vrijhandelverdrag met de Europese Unie. Vooral de Nederlandse vleessector zou daar op termijn profijt van kunnen hebben. Japan hoopt gunstigere voorwaarden te krijgen voor de export van elektronica en auto's naar Europa, en zal daarvoor waarschijnlijk op importgebied concessies moeten doen, onder andere op het gebied van landbouwproducten en voedsel.

Een schets van Saemanguem, een groot landaanwinningsproject in Zuid-Korea.

Nederland is de grootste exporteur van bloembollen naar Japan. Voor lelie en tulp is ons marktaandeel bijna honderd procent. Ook andere sierteeltproducten doen het hier goed, net als zuivel, varkensvlees en de koffie, cacao en thee die Nederland weder-exporteert. Voor snijbloemen is de handel wel eens beter geweest.

De onderhandelingen met de EU zullen waarschijnlijk onder druk staan door andere gesprekken. Japan is ook in overleg met Australië, dat veel agressiever is met de export van landbouwproducten. Ik denk dat de Japanners extra huiverig zijn om toezeggingen te doen aan Europa, omdat ze bang zijn dat ze dan vergelijkbare concessies moeten doen aan onder andere Australië, dat veel agressiever is met de export van landbouwproducten. De landbouw hier is nog erg kleinschalig. De gemiddelde boer is 66. De kwaliteit die ze leveren is uitstekend, maar de schaal-grootte staat efficiënte productie in de weg. We hebben pas een bezoek gebracht aan de gebieden die getroffen zijn door de tsunami, onder andere met mensen van Wageningen UR, om te zien of daar kansen liggen voor grotere bedrijven. De traditionele landbouw is er door verzilting niet meer mogelijk, en dat kan kansen bieden om te laten zien wat moderne glastuinbouw kan betekenen voor Japan.

Japan is geen makkelijke markt. Het land is gesloten voor aardappels, en zal dat nog wel even blijven. We hopen dat nog dit jaar de grens opengaat voor pluimvee en eieren en volgend jaar voor kalfsvlees. Japan heeft de grenzen voor kalfsvlees gesloten na de uitbraak van BSE in de jaren negentig, en voor pluimvee na de vogelgriep in 2003. De grens bleef daarna dicht voor pluimvee omdat Nederland vaccineerde. Dat gebeurt nu niet meer, dus we hopen dat we weer toegang kunnen krijgen. Dat die procedures zo lang lopen heeft er niet alleen mee te maken dat Japanse instanties de eigen producenten willen beschermen. Japanners zijn risicomijdend en volgen procedures nauwgezet. Tussen universiteiten zijn wel incidentele contacten, en er is een samenwerkings-overeenkomst tussen Wageningen UR en het onderzoeksinstituut van het Japanse ministerie van landbouw, maar bloeiend is de samenwerking niet. Het staat allemaal nog in de kinderschoenen. Er zijn afspraken gemaakt over samenwerking bij onderzoek naar de kweek van paling, maar daarin ligt

De landbouw in Japan is kleinschalig en verouderd. De gemiddelde boer is 66 jaar.

Japan ver voor op Nederland. De bereidheid om samen te werken is daarom niet zo groot.'

India

NL import agrofood uit India: € 199 miljoen
Belangrijkste importproducten: groente en fruit (€ 94 miljoen), rijst (€ 23 miljoen)

NL export agrofood naar India: € 41 miljoen
Belangrijkste exportproducten: suiker (€ 15 miljoen), bereide voedingsmiddelen (€ 10 miljoen)

Henk van Duijn, New Delhi, India en Sri Lanka

'Het is een jaar of drie stil geweest tussen India en Wageningen. Er waren wel individuele projecten, maar op beperkte schaal. We willen dat veranderen door een meer structurele aanpak. Dit jaar is er een samenwerkingsovereenkomst gesloten tussen de onderzoeksinstituten van Wageningen UR en de Indiase landbouwkundige onderzoeksinstituten. Dat maakt het makkelijker om projecten van de grond te krijgen, zonder vast te lopen in de Indiase bureaucratie. Plant Research International (PRI), onderdeel van Wageningen UR, is bijvoorbeeld geïnteres-

seerd in samenwerking rond het onderzoek naar abiotische stress en droogte. Daar is hier natuurlijk veel aandacht voor. Verder is er een samenwerking afgesproken met het departement voor biotechnologie. Ook in India is veel discussie over toelating van genetisch gemodificeerde gewassen, maar anders dan in Europa gaat het onderzoek hier wel op grote schaal door. Het is voor Nederland belangrijk om daar contact mee te houden, anders raken we de aansluiting helemaal kwijt.

Het idee van agroparken is door Wageningen over de wereld uitgerold, maar sluit niet aan bij wat men hier wil. Er wonen 800 miljoen mensen op het platteland die je niet wil afschrijven door grootschalige landbouw te introduceren. Op aardappelgebied onderhouden PRI en Praktijkonderzoek Plant en Omgeving van Wageningen UR goede contacten met instellingen hier in India. Voor pootaardappelen waren lang problemen met de erkenning van kwekersrecht, waardoor de export niet van de grond kwam. Sinds 2010 mogen Nederlandse bedrijven hier hun rassen registreren, maar de veldproeven duren nog een paar jaar en ze worden bovendien uitgevoerd door een organisatie die nu nog het monopolie heeft op nieuwe rassen. Het zal dus nog wel even duren voordat dat echt van de grond komt. Op het gebied van opslag en verwerking zijn wel verschillende bedrijven actief, waaronder McCain met grote chips- en frietfabrieken.

Onze ambassade behartigt ook de Nederlandse belangen in Sri Lanka. Dat was na de burgeroorlog lang een no-go area, maar dat verandert. Sri Lanka is al 400 jaar afhankelijk van importen, en dat is nog steeds zo; 65 procent van de zuivel komt bijvoorbeeld uit het buitenland. De overheid wil daar wat aan gaan doen. In april is de onderminister voor veeteelt naar Nederland geweest om te zien wat er te halen is.'